

Invazivne gljivične infekcije (IGI odraslih)

Prof dr Ana Vidović

Klinika za Hematologiju, Klinički centar Srbije

**“DIJAGNOZA GLJIVIČNIH INFEKCIJA – OD UZORKA
DO REZULTATA”**

Edukacija za medicinske sestre i zdravstvene tehničare

Važna pitanja

- Dijagnostika invazivnih gljivičnih infekcija
- Terapija: profilaksa, empirijska, preemptivna , direktna (kauzalna)..
- Terapijski algoritmi
- Ostala pitanja
 - *Bioraspoloživost antimikotika*
 - *Toksičnost antimikotika*
 - *Odsustvo iv ili per os formulacija antimikotika*
 - *Iterakcija antimikotika sa drugim lekovima*
 - *Razvoj rezistencije na pojedine antimikotike*
 - *Ponavljane gljivične infekcije*

Mortalitet kod gljivičnih infekcija

■ *Aspergillus*: 32- 87%

■ *Candida*: 10-49%

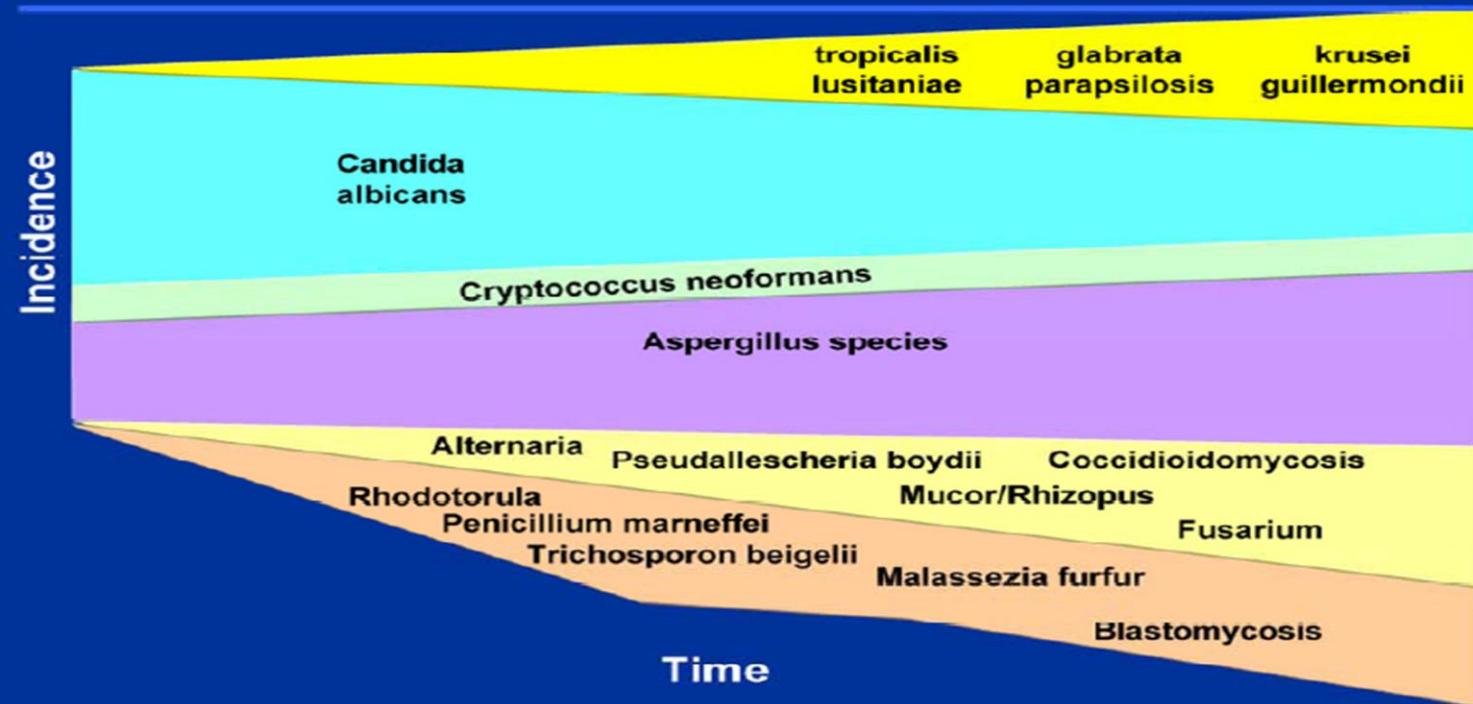
■ *Fusarium*: 70- 87%

■ *Zygomycete*: 44- 91%

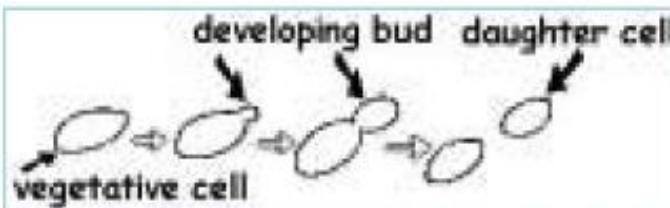
Mikrobiologija identificuje mnogo sojeva različitih gljivica...

'New' Arrivals in the Fungal Assortment

KVASNICE

Candida

PLESNI

Aspergillus

Candida sepsa

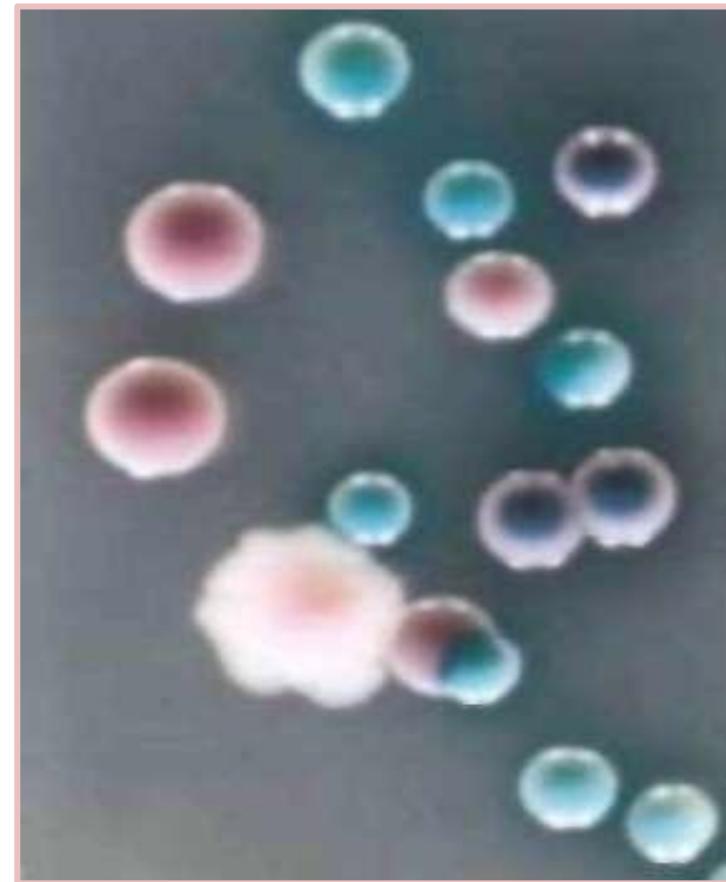
četvrti uzročnik sepse / ICU (!!! CVK)

- *C.albicans* > 50%
- *C.glabrata*
- (R) na AmB i triazole

- *C.tropicalis*
težak klinički tok

- *C.krusei*
- (R) na Flukonazol

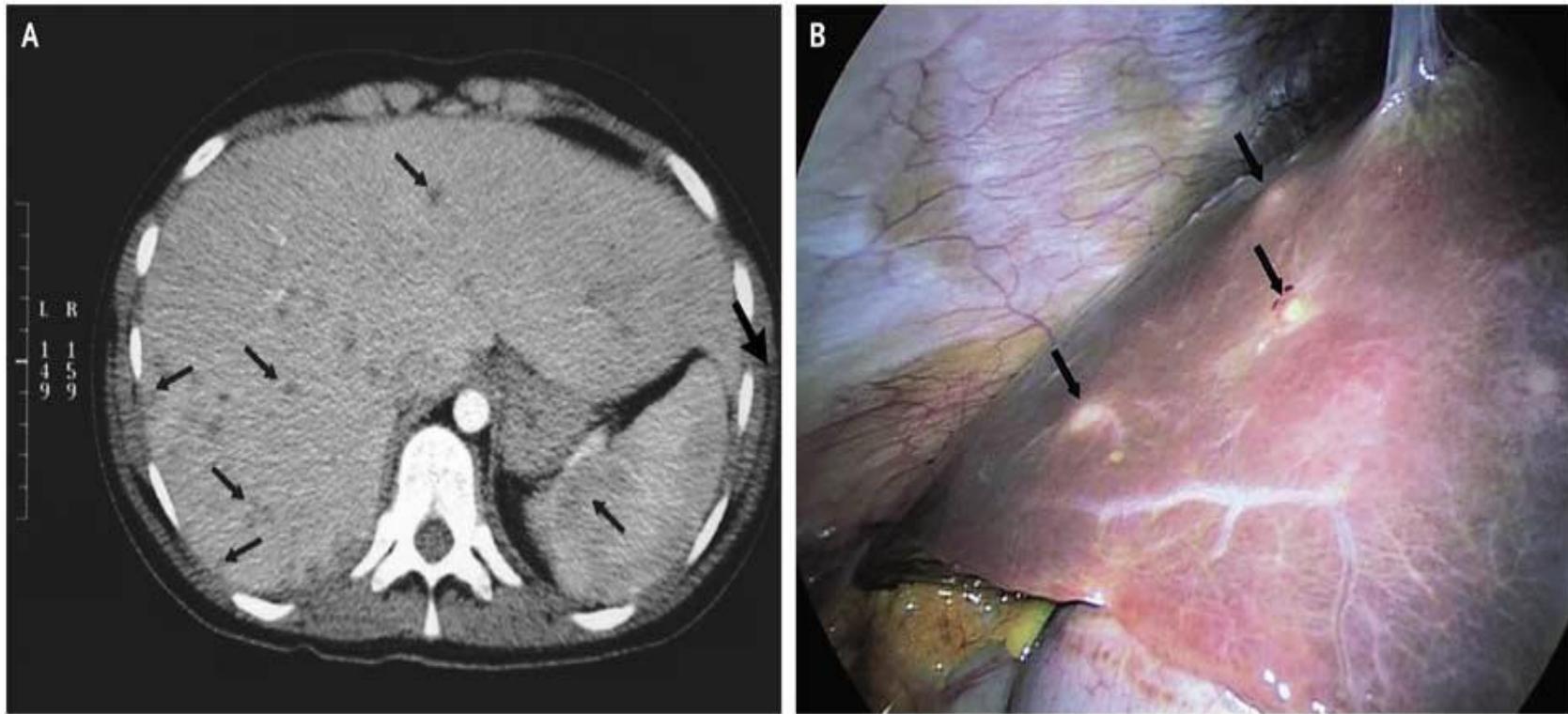
- *C.lusitaniae* i
C.guillermondii
- (R) na AmB

Invazivna gljivična infekcija- Invazivna kandidijaza (IC)

- IC- Raste incidencija infekcije *Candidom albicans*, ali posebno *C. non-albicans*: *C. glabrata* (veći mortalitet), *C. parapsilosis*, *C. tropicalis*, *C. krusei*
- Posledica nekritične primene Fluconasola i drugih azola
- Najčešće stečena, endogena infekcija iz bolesnikovog GIT-a ili porekla mukokutane flore.
- Smrtnost od IC i do 60%

Diseminovana kandidijaza

PATOGENEZA: embolizacija malih k.s., stvaranje mikroapscesa

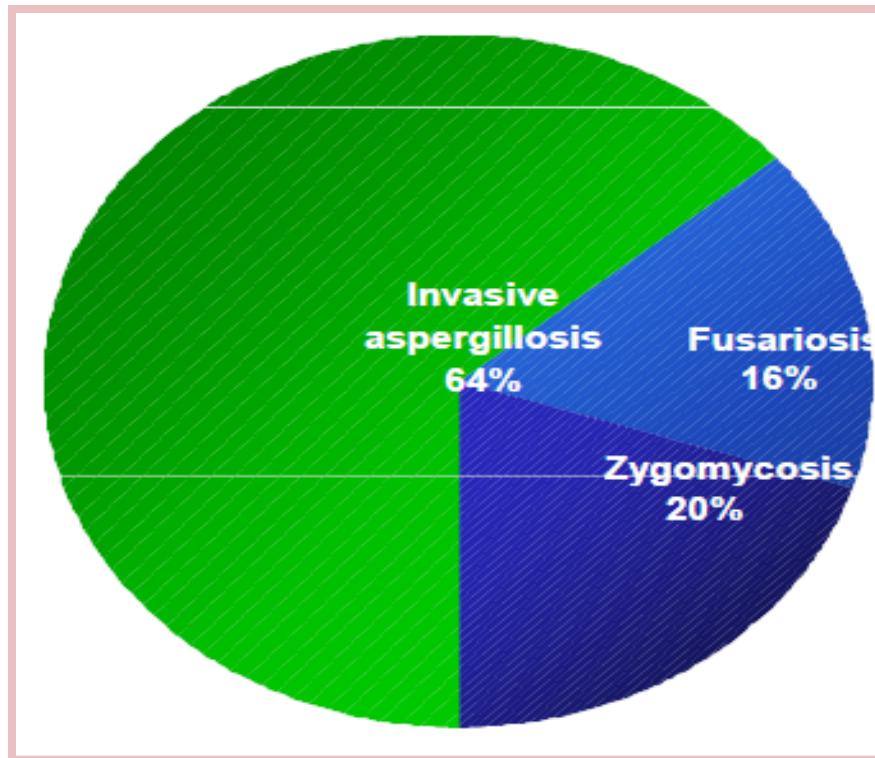
Hepatosplenična kandidijaza, N Engl J Med, 2007

Diseminovana kandidijaza (crvene papule bez eshare i nekroze)

Mays et al. Am J Clin Dermatology, 2006

Invazivne plesni

Porast incidencije!!!
357% (1980-2008)

Aspergillus (180 vrsta)

IPA

33 vrste patogene za ljude

- ***A. fumigatus* > *A. flavus* > *A. terreus* >*A. niger***

- ***A. terreus* i *A. nidulans* (rezistentni na AmB)**

Invazivna aspergiloza (IA)

- Infekcija je obično stečena inhalacijom ili ingestijom aerospora (*Aspergilus* ubikvitaran, izoluje se iz vode, hrane)
- Najčešće vrste: *A. flavus*, *A. fumigatus*, *A. terreus*
- Incidenca IA se nije vremenom promenila (kod hematoloških bolesnika na hemoterapiji iznosi dvostruko više od incidence IC)
- Smrtnost od IA i do 90%

**Martino R et al, Br J Hematol, 2005;
IDSA Guidelines for Aspergillosis, CID 2008:46 (1
February), 327-60**

Patogeneza Zygomycose (IZ)

- ◆ Kod zdravih osoba-makrofagi ubijaju intracelularne spore oksidativnim mehanizmom; Neutrofilni granulociti-oštećuju hife gljiva ekstracelularnih mehanizmom.
- ◆ Neutropenija nakon hemoterapije ili oštećena funkcija neutrofila kod d.mellitusa ili steroidne terapije pogoduju razvoju Zygomycose
- ◆ Serumsko gvožđe stimuliše rast gljiva (uloga helatora gvožđa u terapiji Zygomycose)
- ◆ Angioinvazija- glavni faktor u brzoj progresiji infekcije Zygomycetama→nekroza tkiva,uz tromboziranje krvnih sudova

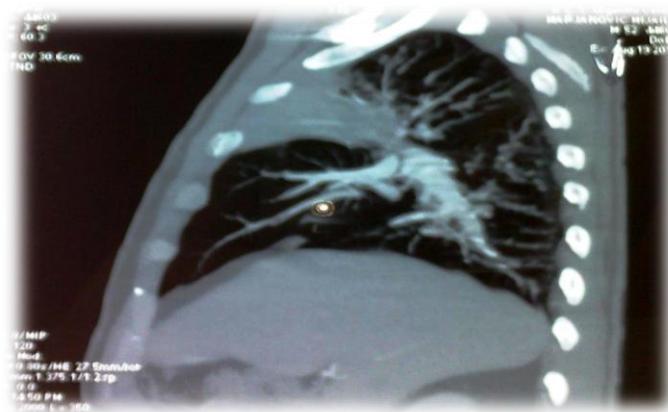
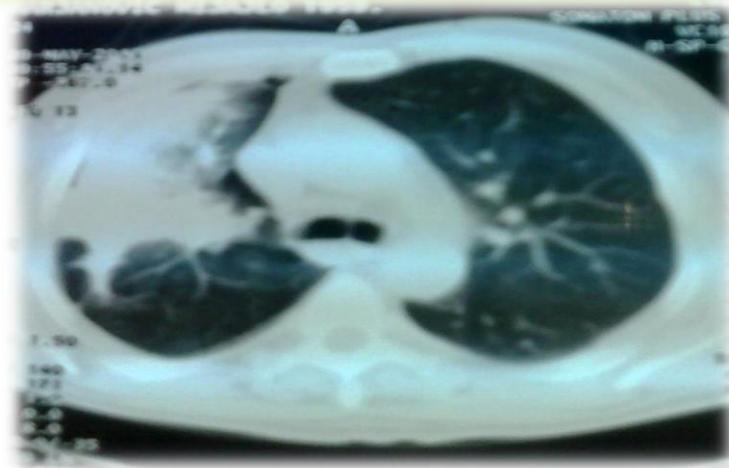
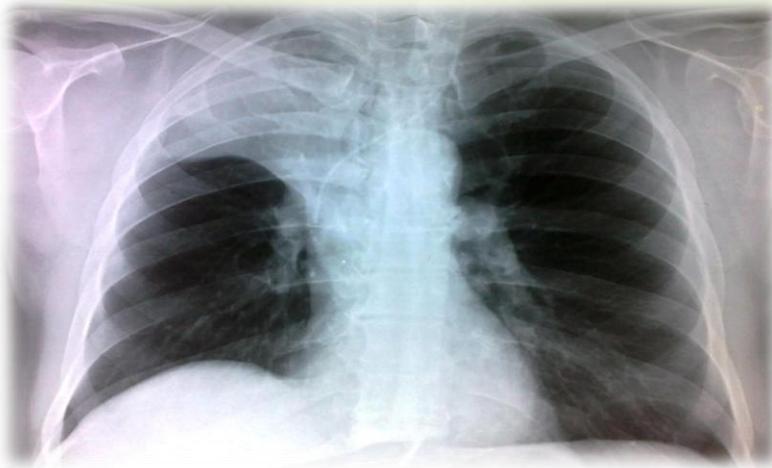
Dijagnostika IZ

- ◆ Klinički znaci nedovoljno karakteristični, dif. Dg Invazivna aspergilosa
- ◆ Dijagnoza često tek na autopsiji
- ◆ Nepostojanje specifičnih seroloških testova (za sada nema spec. biomarkera bolesti)
- ◆ CT→karakteristične multiple nodularne promene, >10; uz pleuralnu efuziju
- ◆ Neophodna je biopsija zahvaćenog tkiva, uz pravilnu interpretaciju histopatološkog nalaza. *“The causative fungi are members of the order Mucorales and individual species within this group require a high level of laboratory skill for their identification.”*

Klinički oblici Zygomycosa

- ◆ Rhinocerebralna→Kod bolesnika sa D. Mellitusom tip 2
- ◆ Pulmonalna→Najčešće kod imunokompromitovanih bolesnika (akutne leukemije, nakon intenzivne hemoterapije; GVHD nakon BMT; malnutricija)
- ◆ Diseminovana→kao komplikacije prethodna dva klinička oblika

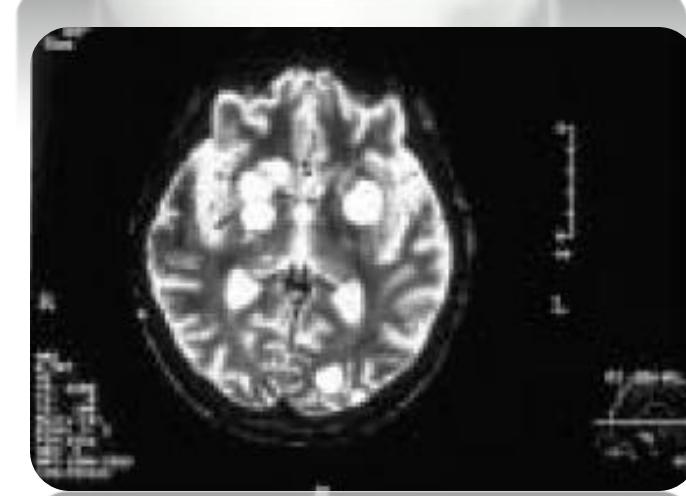
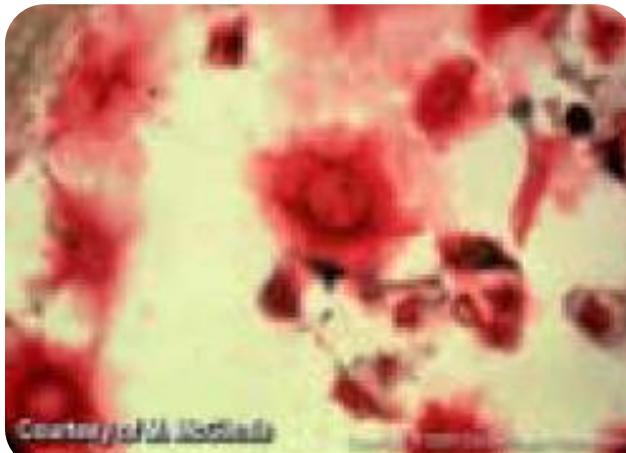
Radiografska i CT dijagnostika IZ

Cryptococcus

- Kriptokokoza

- ✓ skok incidencije sa pojavom AIDS-a
- pad incidencije sa upotrebom HAAR
- DANAS - Incidencija 5 obolelih/milion

Metode laboratorijske dijagnoze IGI

– MIKOLOŠKE

- (KONVENCIONALNE METODE)

1. MIKROSKOPSKI PREGLED BOLESNICKOG MATERIJALA

- *direkni mikroskopski preparat (DMP)*
- *patohistologija (PH)*

2. IZOLACIJA GLJIVA IZ BOLESNICKOG MATERIJALA

- *mikološka kultura (MK)*
- *zlatni standard*"

IMUNOLOŠKE

- DOKAZIVANJE ANTITELA (At)
- DOKAZIVANJE ANTIGENA (Ag)
- DOKAZIVANJE BIOMARKERA

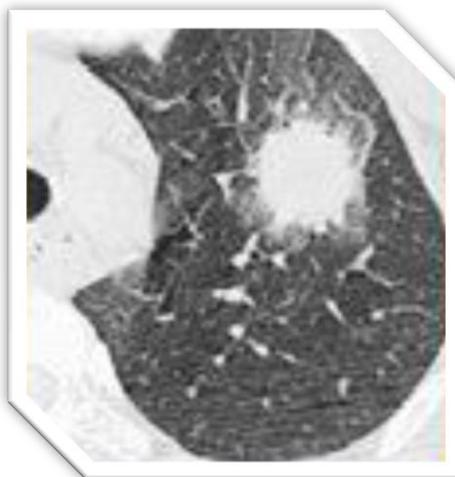
MOLEKULARNE DOKAZIVANJE DNK (PCR)

DOKAZANA IGI

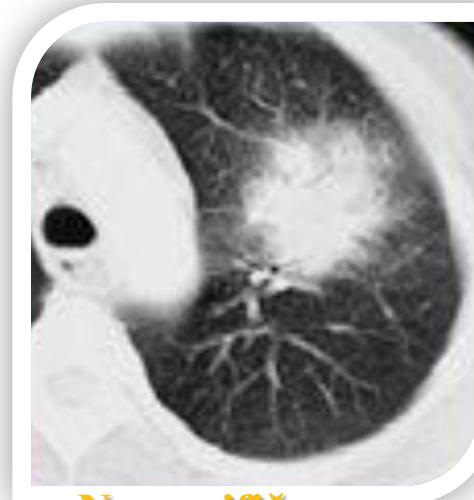
VEROVATNA IGI

IA pluća

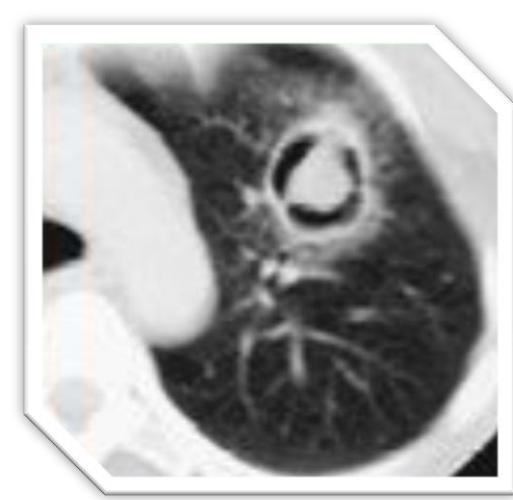
Serijski CT_{VR} kod 25 bolesnika (neutropenija <0.5x10⁹/L):
medijana plućnih lezija 2; bilateralnost 48%

Specifično
D0: halo

Nespecifično
D4: promer ↑, halo ↓

Prekasno!!!
D7: vazdušni srp

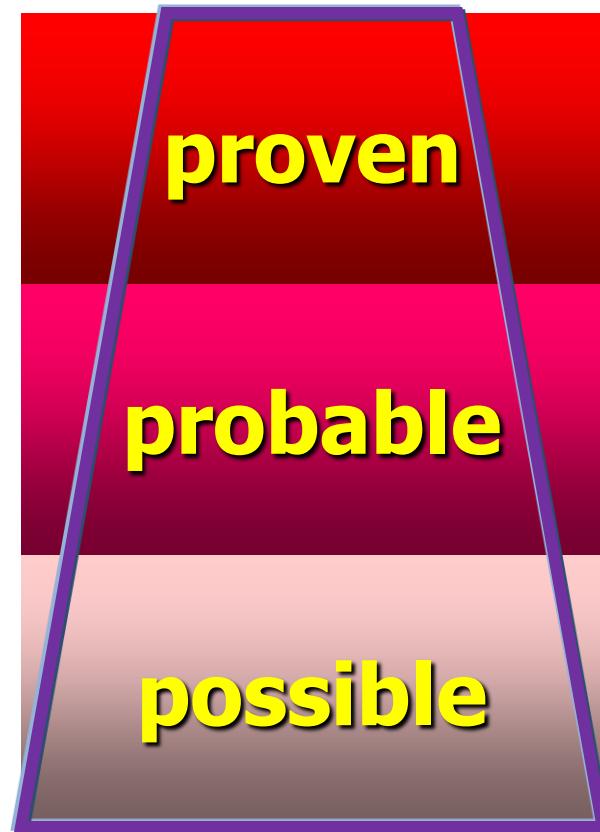
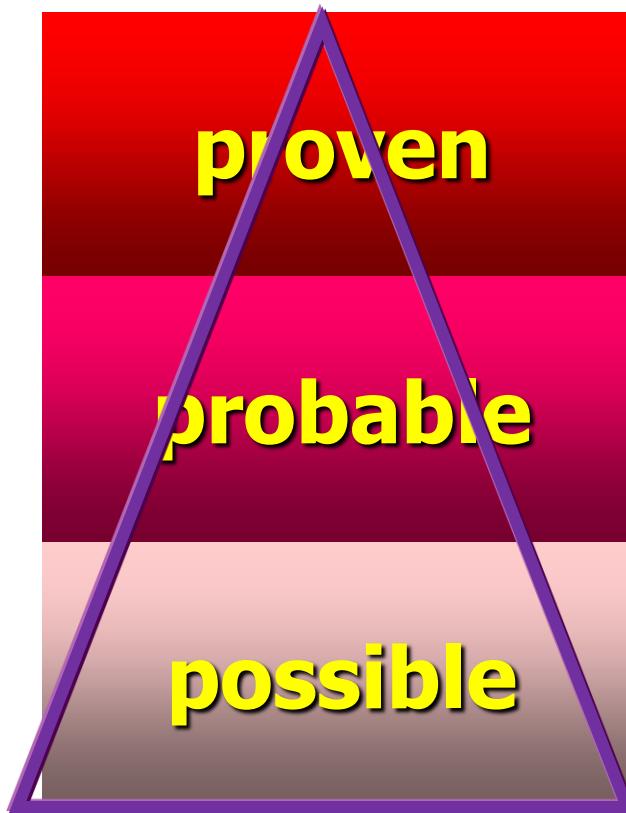
Tranzitorni halo: <5d; rast infiltrata tokom 7 d → stabilizacija → vazdušni srp

Caillet D. Et al. J Clin Oncol. 2001.

Dijagnostikovanje IGI

- Moguća infekcija “possible”- specifičan CT nalaz - Da, ali galactomannan test- negativan
 - Verovatna infekcija “probable”- jasna radiografska potvrda infekcije +2 ili više poz. uzoraka na Galactomannan
 - Dokazana- “documented” infekcija - poz. histopatološki pregled tkiva na Aspergilus ili poz. kultura dobijena invazivnom procedurom (otvorena biopsija pluća, traheobronhijalna ili perkutana iglena biopsija)- retko izvodljivo kod hematoloških bolesnika zbog trombocitopenije
- * U rutinskoj dijagnostici IGI preporučene dijagnostičke procedure: visoko rezolutivni CT toraksa, Galactomannan test (ELISA)

Budućnost lab. dg. IGI kod nas

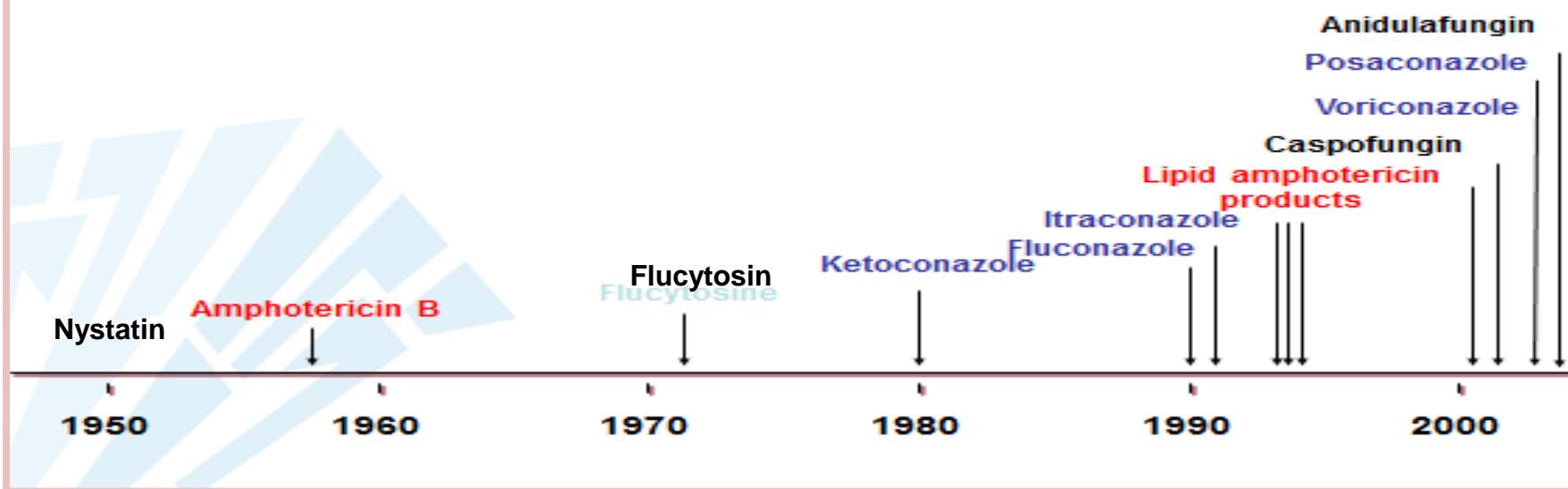
Idealni antigljivični lek bi trebalo da ima...

- Širokospektralnu aktivnost (prema kvasnicama i plesnima)
 - Brzu i visoko fungicidnu aktivnost, da je stabilan prema rezistenciji
 - Potencijalnu in vivo aktivnost (posebno kod neutropeničnih bolesnika)
- Dobru farmakokinetiku (AUC)
 - Obe formulacije, oralnu i parenteralnu
 - Dobru penetrantnost u sve tkivne prostore
 - Nisku toksičnost, minimalnu sklonost za interakciju sa drugim lekovima
- Prihvatljivu cenu

Antiglivični lekovi....

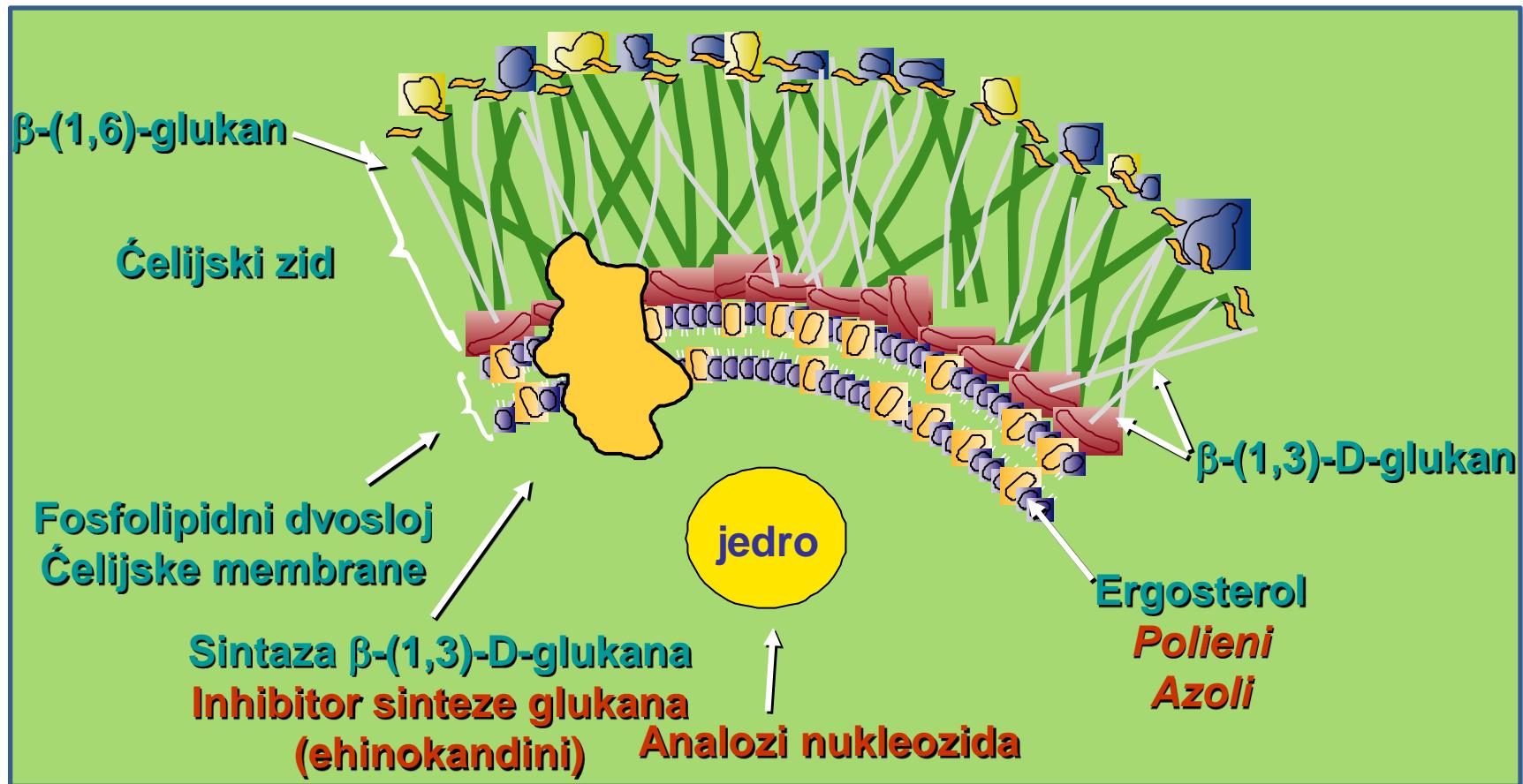
Licensed antifungals: a dynamic drug class

Antimikotici- 4 klase, mehanizmi delovanja

Lek	Mesto delovanja	Efekat	Kliničke implikacije
<u>Polieni</u> <u>(Amfo B,</u> <u>Nystatin)</u>	Membrana	<u>Veže se za ergosterol;</u> dovodi do smrti ćelije	Snažan antimikotik širokog spektra
<u>Azoli</u>	Membrana	<u>Inhibira CYP-450</u> enzim odgovoran za sintezu ergosterola; oštećenje ćelijske membrane	Aktivnost različite jačine i spektra
<u>Analozi</u> <u>Nukleozida-</u> <u>Flycitosin</u>	Citoplazma, jedro	<u>Blokira sintezu RNA</u> i DNA	U kombinaciji s AmfoB
<u>Ehinokandini</u> <u>(Kaspofungin)</u>	Ćelijski zid	<u>Inhibira sintezu</u> glukana; nezavan od CYP 450; oštećuje strukturu ćelijskog zida	Aktivnost širokog spektra, potencijalni sinergistički efekat u kombinovanoj primeni

Mehanizmi delovanja antimikotika

Terapijske strategije u IGI

PROFILAKSA

SVI PACIJENTI
Davanje antiglivičnog
leka tokom perioda
postojanja rizika infekcije

EMPIRIJSKA TERAPIJA

**FEBRILNI
PACIJENTI**
4 dana bez
odgovora na
Ab terapiju

PREEMPTIVNA Th

**POZITIVNI
DG.
TESTOVI**

GM esej ili CT;
bez simptoma

SPECIFIČNA TERAPIJA

DOKAZANO

IFI/EORTC/MSG

IZGLEIDI DA OBOLJENJE POSTOJI

**NIJE
PRISUTNA**

**NIJE
ISKLJUČENA**

SUSPEKTNA

PRISUTNA

AMFOTERICIN B- I

- Pripada grupi poliena, glavni antimikotik u poslednjih 50 godina
- Lokalna, peroralna, parenteralna primena
- Spektar: Kandida, Aspergilus, Kriptokokus, Blastomices, Histoplazma, Kokcidiooides, Mukormikoza
- Kontraindikacije: kreatinin inicijalno $>150 \text{ } \mu\text{mol/l}$; istovremena primena i drugih nefrotoksičnih lekova (aminoglikozidi, ciklospirin i dr). Terapiju AmB prekinuti ako se vrednost kreatinina udvostruči, ili poraste $>200 \text{ } \mu\text{mol/l}$; hepatotoksičnost je takođe značajna- pratiti transaminaze.

AMFOTERICIN B- II

- **LIPOFILAN, NETOPLJIV U VODI**
- niske konc. u CNS-u, pleuralnoj tečnosti, žuči
- **90% vezanost za prot. plazme**
- **poluvreme eliminacije bifazično: 1. 15-48h, 2. faza 15 dana**
- **konvencionalni- Amfo B deoksiholat**
- **NEFROTOKSIČNOST; HEPATOTOKSIČNOST**
- **LIPIDNI OBLICI:** liposomalni Amfo B (Amphotericin B lipid complex (ABLC), Amphotericin B colloidal dispersion (ABCD). Manja nefrotoksičnost, second-line terapija kod bolesnika koji ne podnose konvencionalni oblik ili ne reaguju na njega

AMFOTERICIN B- III

- **AKUTNA TOKSIČNOST:** febrilnost, jeza, hipotenzija, mučnina, povraćanje, glavobolja, flebitis
 - premedikacija steroidima, antipireticima i antihistaminicima
- **HRONIČNA TOKSIČNOST:** nefrotoksičnost (80% pacijenata ima azotemiju; hipokalijemija), anemija (supresija sekrecije Epo i mijelosupresija)
- Amfo B DOC- spora i.v. inf. (2-6h)
- 0,5-0,7 mg/kg/d- maks. doza 1,5 mg/kg/d
- trajanje- većina indikacija 4-12 nedelja (može se primeniti kraće, uz nastavak azolom)
- Amfo B (liposomalni)- i.v. inf/2h
- 3-5 mg/kg/d

AZOLI (Imidazoli i Triazoli)

- *Imidazoli (2N atoma: Ketokonasol, Miconasol)*
- *Triazoli (3N atoma: Itraconasol, Fluconasol; druga generacija triazola- Vorikonasol; Posaconasol)*
- *aktivnost širokog spektra, uz malu nefrotoksičnost*
- *razlike u farmakodinamici i farmakokinetici između pojedinih predstavnika*

FLUKONAZOL- I

- **Hidrofilan, visoke koncentracije u telesnim tečnostima, CNS-u i urinu**
- **apsorpcija u crevu ne zavisi o pH i hrane; poluvreme izlučivanja je oko 24h**
- **Doziranje: 6-12 mg /kg TT dnevno, u zavisnosti od indikacija, tj. stepena rizika bolesnika**
- **Primena:KANDIDIJAZA- sluznica (orofaringealna, ezofagealna, vaginalna), kandidurija, disseminovana kandidijaza (obično kao nastavak Amfo B), profilaksa u imunosuprimiranih**
- **Kriptokokoza- terapija održavanja nakon primene Amfo B I Kokcidiodomikoza**
- **Neželjene pojave: tegobe od strane GIT, kožni raš, glavobolja, porast transaminaza (retko značajna hepatotoksičnost), alopecija**

ITRAKONAZOL- I

- **Triazol; dobra aktivnost prema Aspergilusu**
- **Mana: varijabilna bioraspoloživost (veća uz hranu, manja uz veći pH želuca); 99% vezan za proteine seruma; slabo prodire u CNS**
- **Metabolizam- u aktivni metabolit u jetri**
- **doziranje: 100-400 mg/d zavisno od indikacija**
- **KANDIDIJAZA (nije odobren za lečenje sistemske kandidijke)**
- **SECOND- LINE ZA INVAZIVNU ASPERGILOZU (refrakternu na AmfoB ili uz nepodnošenje AmfoB); ALERGIJSKA BRONHOPULMONALNA ASPERGILOZA (nije FDA odobreno)**
- **KOKCIDIOIDOMIKOZA, BLASTOMIKOZA, HISTOPLAZMOZA**
- **ONIHOMIKOZA**

VORIKONAZOL

- Triazol proširenog spektra delovanja
- Efikasan protiv Aspergilusa, uključujući i invazivnu aspergilozu- lek izbora kod IA
- Deluje i na neke sojeve C. glabrata i C. Krusei, rezistentne na flukonazol
- Slična terapijska efikasnost kao Itrakonazol na histoplazmu, blastomices, kokcidiodomices

EHINOKANDINI- KASPOFUNGIN- I

- Nova klasa antimikotika- za razliku od poliena i azola koji deluju na membranu gljivica; ehinokandini deluju na ćelijski zid gljivica, inhibicijom 1,3 beta-D glukan sintetaze (metaboliše se sporom eliminacijom preko jetre, bez učešća CYP i p-glikoproteina)- netoksičnost prema humanim ćelijama i odsustvo unakrsne rezistencije u odnosu na poliene i azole!
- Sterilni je liofilizirani proizvod za i.v. primenu- doziranje: početna doza 70 mg- 1.dan; zatim 50mg i.v. uvek u 1h infuziji; Kod bolesnika sa umerenom insf. jetre (Child- Pugh 7-9: preporučena doza je 35mg; sa teškom insuf. jetre ne postoji klničko iskustvo). Nije potrebna premedikacija.

KASPOFUNGIN- II

- Kaspofungin- lek izbora kod verovatne i dokazane infekcije svim sojevima Candide i albicans i non- albicans i kao druga linija terapije kod invazivne Aspergiloze u bolesnika koji su rezistentni ili slabo tolerišu AMFB.
- Odobren u empirijskoj antiglivičnoj terapiji kod bolesnika sa neutropenijom i perzistentnom febrilnošću (A-I), a takodje i kao preventivna antiglivična terapija (B- II) kod neutropeničnih bolesnika.

Treatment Guidelines for Candidiasis • CID 2009;48 (1 March) • 000

Clinical Practice Guidelines for the Management of Candidiasis: 2009 Update by the Infectious Diseases Society of America

Peter G. Pappas,¹ Carol A. Kauffman,² David Andes,⁴ Daniel K. Benjamin, Jr.,⁵ Thierry F. Calandra,¹⁰ John E. Edwards, Jr.,⁶ Scott G. Filler,⁸ John F. Fisher,⁷ Bart-Jan Kullberg,¹¹ Luis Ostrosky-Zeichner,⁹ Annette C. Reboli,³ John H. Rex,¹² Thomas J. Walsh,¹³ and Jack D. Sobel²

Bone Marrow Transplantation (2010) 1–10
© 2010 Blackwell Publishing Limited. All rights reserved 0268-3514/10
www.nature.com/bmt

ORIGINAL ARTICLE

European guidelines for antifungal management in leukemia and hematopoietic stem cell transplant recipients: summary of the ECIL 3—2009 Update

J Maertens¹, O Marchetti², R Herbrecht³, OA Cornely⁴, U Flückiger⁵, P Frère⁶, B Gachot⁷, WJ Heinz⁸, C Lass-Flörl⁹, P Ribaud¹⁰, A Thiebaud¹¹ and C Cordonnier¹², on behalf of the third European Conference on Infections in Leukemia¹³

clinical practice guidelines

Annals of Oncology 21 (Supplement 5): v252–v258, 2010
doi:10.1093/annonc/mdq195

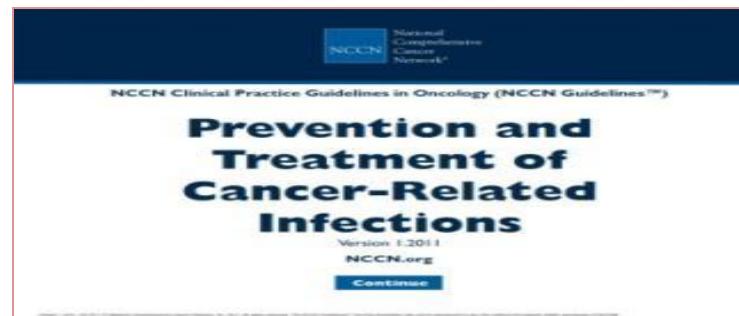
Management of febrile neutropenia: ESMO Clinical Practice Guidelines

J. de Naurois¹, I. Novitzky-Basso², M. J. Gill³, F. Martí Martí¹, M. H. Cullen¹ & F. Roila⁴
On behalf of the ESMO Guidelines Working Group^{*}

IDSA Guidelines for Aspergillosis • CID 2008;46 (1 February) • 327–360

Treatment of Aspergillosis: Clinical Practice Guidelines of the Infectious Diseases Society of America

Thomas J. Walsh,^{1,*} Elias J. Anaissie,² David W. Denning,¹¹ Raoul Herbrecht,¹² Dimitrios P. Kontoyiannis,³ Kieren A. Marr,⁴ Vicki A. Morrison,¹³ Brahm H Segal,⁵ William J. Steinbach,⁶ David A. Stevens,^{10,11} Jo-Anne van Burik,⁷ John R. Wingard,¹² and Thomas F. Patterson^{1*}

Kada primeniti profilaksu IGI?

- Kada je incidenca za IGI visoka
- Kada je mogući ishod bolesti loš
- Kada je teško dijagnostikovati ili isključiti IGI
- Kada troškovi lečenja IGI prevazilaze cenu primenjene profilksse/ empirijske terapije
- Kada su dostupni jeftini, dobro tolerabilni i efiksani agensi za profilksu /empirijsku terapiju
- Kada je nizak rizik od indukcije resistencije

Vodič za primarnu antigljivičnu profilaksu kod hematoloških bolesnika: summary of the ECIL 3-2009 Update

- Bolesnici sa akutnim leukemijama- indukciona hemoterapija

Posaconasol 200 mg p.o.x 3; AI

Aerosol liposomalnog AmpB+ p.o. Fluconasol BI

Fluconasol 50-400 mgx1/p.o. ; CI

Itraconasol oralna sol. 2,5mg/kgx2; CI

Polieni i.v.; CI- CII

ECIL preporuka za aerodol AmhB deoxycholat je DI

Kandini i.v. Nema podataka

Empirijska terapija: definicija

- Primenuje se kod prolongirane, izražene neutropenije ($ANC < 500$)
- Kod persistirajuće febrilnosti (4-7 dana) nepoznatog porekla, refraktarne na lečenje širokospektralnim antibioticima
- Ipak, invasivna gljivična infekcija ne može biti pravilo

Visoko rizični bolesnici, febrilni ali bez dokaza za IGI

Updated ECIL-3 Preporuke

Empirijska antigljivična terapija

■ **Ukuno: BII**

■ **Caspofungin i Liposomalni Amphotericin B:**

- **Sigurnost: AI**
- **Efikasnost: AI**

Maertens J et al. Bone Marrow Transplant 2010 Jul 26

Pre-emptive Antifungal Therapy (ECIL3)

Pre-emptivna antiglivična strategija je “izvodljiva”

- Klinički znaci + GM/CT-scan bazirana strategija: ukuno preživljavanje kao sa empirijskom terapijom- samo u centrima sa brzom dg IGI
- Smanjenje obima antiglivične terapije u odnosu na empirijsku (↓ toksičnost, interakcije, rezistencija, troškovi?)
- Rizik od povećanja incidence IFI (*Aspergillus, Candida*) u odnosu na empirijsku terapiju, posebno kod bolesnika sa neutropenijom > 15 dana: uticaj na prognozu IFI?
- Mogućnost rane terapije IFI u odsustvu febrilnosti, pre-emptivnim pristupom (propušteno kod empirijske terapije koja je dirigovana febrilnošću)
- Nema gradiranja pouzdanosti/preporuka za pre-emptivnu terapiju usled nepostojanja definisanih standardnih kriterijuma i usled varijabilnosti rezultata u različitim studijama

Invazivna plućna aspergillosis: 1st linija

Agens	Gradus	Komentar
Voriconazol	A I	2 x 6 mg/kg D1, zatim 2 x 4 mg/kg (započinjanje sa oral: CIII)
AmBisom	B I	dosa 3 – 5 mg/kg
ABLC	B II	dosa 5 mg/kg
Caspofungin	C II	započinjanje sa iv
Itraconazol	C III	
ABCD	D I	
Amphotericin B deoxy.	D I	
Kombinovana terapija	D III	
Hirurgija	CIII	

U odsustvu podataka iz 1e linije, Posaconazol nije gradiran

UPDATE ECIL-3
2009

Invasivna aspergillosa: salvage

Agens	Gradus	Komentar
Ambisome	B III	kod neuspeha Vorico. np
ABLC	B III	kod neuspeha Vorico. np
Caspofungin	B II	kod neuspeha Vorico. np
Posaconazole	B II	kod neuspeha Vorico. np
Voriconazole	B II	ako nije primenjen u 1.oj liniji
Itraconazole	C III	nedovoljno podataka

Combinovana terapija

Caspo + lipid ampho	CII	
B		
Caspo + vorico	CII	UPDATE ECIL-3 2009
Ampho B + azole	nema podataka	

Candidemija kod hematoloških bolesnika

pre tačne identifikacije soja

	Ukupna populacija	Hematološki bolesnici
Caspofungin	A I	B II
Anidulafungin	A I	B II
Micafungin	A I	B II
AmBisom	A I	B II
Ostali lipid-AmB	A II	B II
AmB deoxycholat	A I*	CIII*
Fluconazol	A I **	C III
Voriconazol	A I ***	BII

* DIII i kod primene drugih nefrotoksičnih lekova i EIII I kod bubrežne insuficijencije

** Ne kod teških bolesnika ili kod bolesnika na prethodnoj profilaksi azolima

*** Ne kod bolesnika na prethodnoj profilaksi azolima

UPDATE ECIL-3 2009

Candidemija kod hematoloških bolesnika posle identifikacije soja

- Caspofungin, anidulafungin, micafungin, Ambisom, ostali lipid-AmB
 - **B II za *C. albicans*, *C. glabrata* i *C. krusei***
- Voriconazol
 - **C III za *C. albicans*, *C. glabrata* i *C. krusei***
- AmB deoxycholate
 - **C III za *C. albicans*, *C. glabrata* i *C. krusei (D III-E III kod nefrotoksičnosti)***
- Fluconazole
 - **C III za *C. albicans*, D III *C. glabrata* and E III *C. krusei***
- Trajanje: najmanje 14 dana posle poslednje pozitivne hemokulture i nestanka znakova i simtoma (B III) i izlaska iz neutropenije (C III)
- ukljanjanje CVC
 - **Ne-hematološki bolesnici ili *C. parapsilosis*: A II**
 - **Hematološki bolesnici B III**

UPDATE ECIL-3 2009

Umesto zaključka

- ❖ IGI su jedan od najčešćih uzroka morbiditeta i mortaliteta kod hematoloških bolesnika
 - ❖ Dijagnostika teška i često dugo traje
 - ❖ Mora se na vreme započeti antiglivična terapija tzv zlatni sati
 - ❖ Neophodnost timskog rada: epidemiologa, mikrobiologa, kliničkog farmakologa, infektologa, hematologa, pulmologa – kao i iskusne, dobro edukovane medicinske sestre& tehničara
- TIM SNOVA**

Hvala na pažnji!

